

sokszor elkeseredett hangon adott kifejezést neheztelésének a jelenlegi amerikai politika és propaganda angolelleses volta felett.

A múlt héten láttam vendégül a francia újságírás több vezető személyiségét is. Így Marcel Cachin-t, az „Humanité” főszerkesztőjét, Valois-t, a „Franc-Tireur” szerkesztőjét, Aragont, Elsa Triolet-t és Georges Soriát, a „Ce Soir” vezető publicistáit, R. Manovilt, a „Libération” szerkesztőjét stb.¹ A tőlük szerzett információkat a francia belpolitikai helyzetről szóló jelentések részére használok fel. Annyit itt is jelenteni óhajtok, hogy mindannyiuk érdeklődésének homlokterében a világpolitikai feszültség kérdése mellett a francia községi választások problémája áll, és ennek kapcsán a De Gaulle-ista veszély kérdése.

MOL XIX Kgy 28. doboz (eredeti)

¹ A *Haladás* október 2-án közölte munkatársa, Bernát Balázs írását Károlyinál tett látogatásáról, *Károlyi Mihály Párizsban* címmel. Bernát kiemeli, hogy „a párizsi sajtó spontán melegséggel üdvözölte” Károlyit, „egyöntetűen és pártkülönbség nélkül”. A *Le Monde* vezércikket közölt *Franciaország hűséges barátja: Károlyi Mihály* címmel. Bernátot meglepte, milyen kopott, leromlott a követség berendezése, beleértve Károlyi dolgozószobáját is, aki azonban ezzel törődik legkevésbé.

A *Haladás* és a Radikális Párt továbbra is sokat foglalkozott Károlyival. Október 31-én a párt ünnepi emlékvacsorát rendezett, amelyen Kende Zsigmond „Károlyi-serleghbeszédet” tartott. Méltatta Károlyi és Jászi forradalmi szerepét és az őszirózsás forradalom aktualitását (*Haladás. 1947. november 6.*)

73. MOLNÁR ERIK KÁROLYI MIHÁLYHOZ

(Budapest. 1947. október 19.)

Igen tisztelt Elnök Úr, kedves Barátom,

Mindenekelőtt elnézésedet kérem válaszom késedelméért.¹ Belgrádi utam s ennek előkészítése időmet túlságosan igénybe vette. Köszönöm jókívánságaidat. Céлом ingadozás nélkül követni azt a külpolitikát, amelyet a magyar népi demokrácia érdekei természetesen előírnak. Az első lépést ebben az irányban Belgrádban máris megtettük.

A takarékoságra vonatkozó nézeteiddel egyetérték. Az első intézkedések ezen a téren megtörténtek. Eredményük a külügyi tárca költségvetésének lényeges csökkentésében mutatkozik. Persze, ami a követségek számának redukálását illeti, egyelőre új követségek, illetve diplomáciai misszióknak követségekké való kiépítése esedékes – Varsóban, Szófiában, Bukarestben, Prágában.

Nézetem szerint a kis Magyarország külpolitikájának is van – természetesen viszonylagos – célja a világpolitika arénájában. Nem közömbös a nemzetközi politika szempontjából, hogy Magyarország az amerikai imperializmus eszközévé válik vagy az anti-imperialista erők frontját erősíti csatlakozásával. Az utóbbinak előfeltétele persze a revizionizmus és a hintapolitika gyökeres felszámolása.

A dunai federációs politikai tartalma, illetve értéke természetesen a federált országok politikai rendszerétől függ. A dunai federáció éppúgy lehetne a nyugati imperializmus eszköze, mint egy széles bázisú hintapolitika hordozója, vagy végül a federált országok haladásának és az antiimperialista frontnak a tényezője. A dunai országok népi demokráciájának a szilárdulása szolgálhat biztosítékkal arra, hogy a fejlődés az utóbbi irányt fogja felvenni. Ez esetben az irányvételt a dunai federációra bizonyára a Szovjetunió is támogatni fogja. Annak a dunai federációnak tehát, amelyre irányt vehetünk, belpolitikai feltételei vannak az egyes dunai országokban. Erősíteni saját országunkban a népi demokráciát, és elősegíteni a többi dunai országban a népi demokrácia erősödését: erre kell irányulnia az egyes dunai országok belpolitikájának, a dunai federáció megteremtése szempontjából is.

Persze itt a dunai federáció megteremtésének hosszú folyamatáról van szó, amelynek a dunai országok természetes fejlődéséből kell fakadnia. Erőltetni a folyamatot nem célszerű. Lépésről lépésre kell haladni. Ilyen lépések az egyes országok tervezdálkodásának időbeli összehangolása s ezáltal gazdasági együttműködésük határozottabbá tétele: barátsági és kölcsönös segélyezési szerződések kötése egyes országok között; vámunió létesítése egyelőre csak egyes országok viszonyában. Ezen az úton a gazdasági, vám és politikai szövetségek olyan hálózata épülhet ki amely a fejlődés legmagasabb fokán megvalósítja a célnak kitűzött dunai föderációt, amelyből persze Lengyelország sem volna kirekesztve. Ennek a fejlődésnek az ütemét, formáit a körülmények fogják meghatározni.

Ami a magyar külpolitikát illeti, abban is egyetértünk, hogy nekünk az első lépéseket Jugoszlávia és Románia felé kell megtennünk. Jugoszlávia felé a lépések már meg is történtek, rajta leszünk, hogy Románia is minél hamarabb sorra kerüljön. Kulturális egyezmények, barátsági szerződések kötése, gazdasági tervek egyeztetése, ezek itt az első lépések, melyeket csak később követhet a gazdasági együttműködés szorosabb formájának, így a vámuniónak a megvalósítása. Az utóbbival kapcsolatban megszívlelendőnek tartom az előkészítésnek azt a módját, amelyet leveledben vázolsz.

Csehszlovákiával szemben a nehézségek egyelőre még változatlanul fennállanak. De a népi demokrácia erősödése mindkét országban és talán a megegyezésben érdekelt országok intervenciója végül is a nehézségeket nyilván át fogják hidalni.

Tanulságos jelentéseidet nagy haszonnal olvastam. Abban azonban kételkedem, hogy a Benelux vámunió, mint írod, 12 hónap alatt Brindisiig fog kiszélesedni. Ettől függetlenül, késedelem nélkül fogunk előrehaladni a fent jelzett irányban.

Addig is, míg személyesen találkozunk, szívélyesen üdvözlő

MOL XIX Kgy 28. doboz „Károlyi 1947” (fogalmazvány)

¹ Károlyi hivatkozott levelét I. Károlyi Mihály Levelezése V. kötet 334. sz. levél. – Molnár Erik itt közölt válaszát az V. kötetben még nem közölhattük, mert nem ismertük, miután a Külügyminisztérium az ún. Károlyi-gyűjteményt csak a kötet megjelenése után adta át a MOL-nak, addig a kutatók elől el volt zárva. Molnár Erik válaszában jelentőségét az adja, hogy bizonyítja: ő és nyilván vele együtt más magyar kommunista vezetők is tisztában voltak azzal, hogy Sztálin egy Duna-konföderációhoz vagy bármilyen konföderációhoz nem járul hozzá: tehát előbb látták ezt, mint Károlyi, aki később, az emlékiratai előmunkálatai során készített *Pro Memoria* című vázlatában azt írja: „Nemcsak én, de Dimitrov is, aki pedig ugyancsak közel állt a Kremlhez, abban a téves hitben élünk, hogy Sztálin tényleg a federációt kívánja”, bár azt tudta, hogy a csehszlovák vezetők, Beneš éppúgy, mint a kommunisták, elutasítják a Duna-konföderációt. Sztálin elutasító álláspontját elsősorban félelmével magyarázza, „hogy valószínűleg Tito a létesítendő federációban a vezető szerepet magához ragadta volna”, másrészt „félt attól, hogy a nyugatiaknak sikerülni fog akmunkával, adott kölcsönökkel azt a 60–80 milliós blokkot háború esetén maga számára megnyerni és mint szövetségest megszerezni és kieszközölni, hogy Aufmarsch-területnek használja fel a dunai államszövetséget”. Károlyi Molnár Erik válasza után sem adta fel egészen föderációs elképzelését, de tapogatózásai Párizsban még leginkább a román követnél találtak érdeklődéssel, viszont bár „Párizsban többször próbáltam Bogomolovtól kivenni, hogy Sztálinék helyeslik vagy sem a föderáció tervét. Határozott választ sohasem kaptam... Visinszkiivel csak egyszer beszéltem a föderációról, tőle sem kaptam egyebet körömfönt ibis redibis válaszként.” (*PIL 704. f. 332. ő. e.*)

Károlyi ugyanitt leírja, hogy mikor 1948 januárjában hazlátogatott. Molnár Erik lakásán találkozott Rákosival és Geróvel, de tőlük is csak arra a tervére kapott némi biztatást, hogy Genfben kiadhasson egy *Danube* című, a föderációt propagáló folyóiratot, ám a Titóval történt szakítás folytán ebből sem lett semmi.

74. KÁROLYI MIHÁLY MOLNÁR ERIKHEZ

(Párizs, 1947. október 30.)

Tisztelt Miniszter Úr, kedves Barátom,

Tegnap Losonczy Géza képviselő úrral levelet küldöttem Neked.¹ Most folytatom ezt a levelet, mert van még néhány fontos, bizalmas mondanivalóm.